

Hvorfor bruke sertifisert settepotet?

Norsk Landbruksrådgiving SA

Camilla Jacobsen Eng
Rådgiver

En artig, men litt sær plante!

- Dyrking fra ca. 1740 (i Solør)
- Rik på næring og vitaminer
- Mye mer klimavennlig enn ris

- Kan brukes til alt
- Primitiv plante
- Mye sykdommer

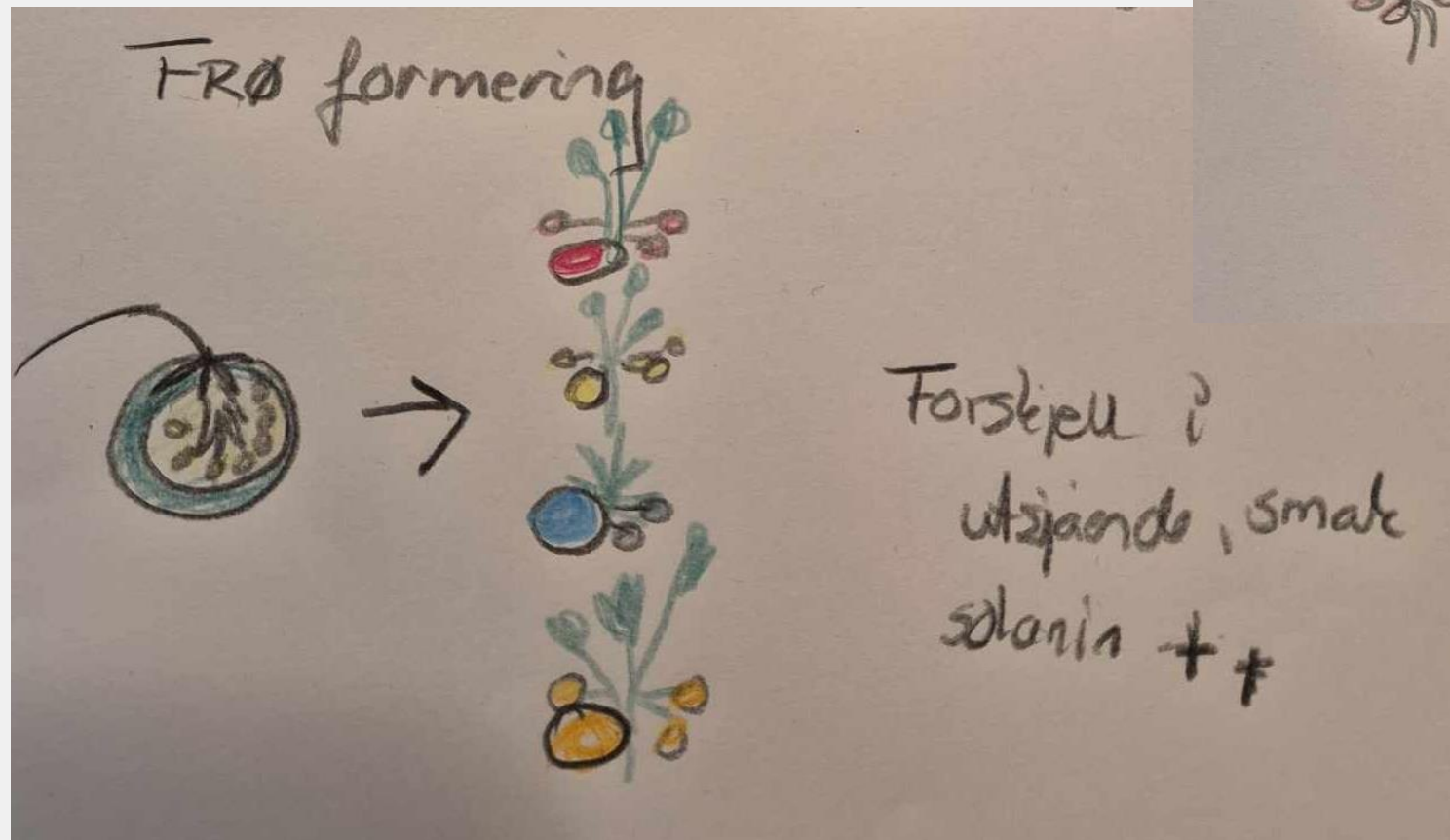
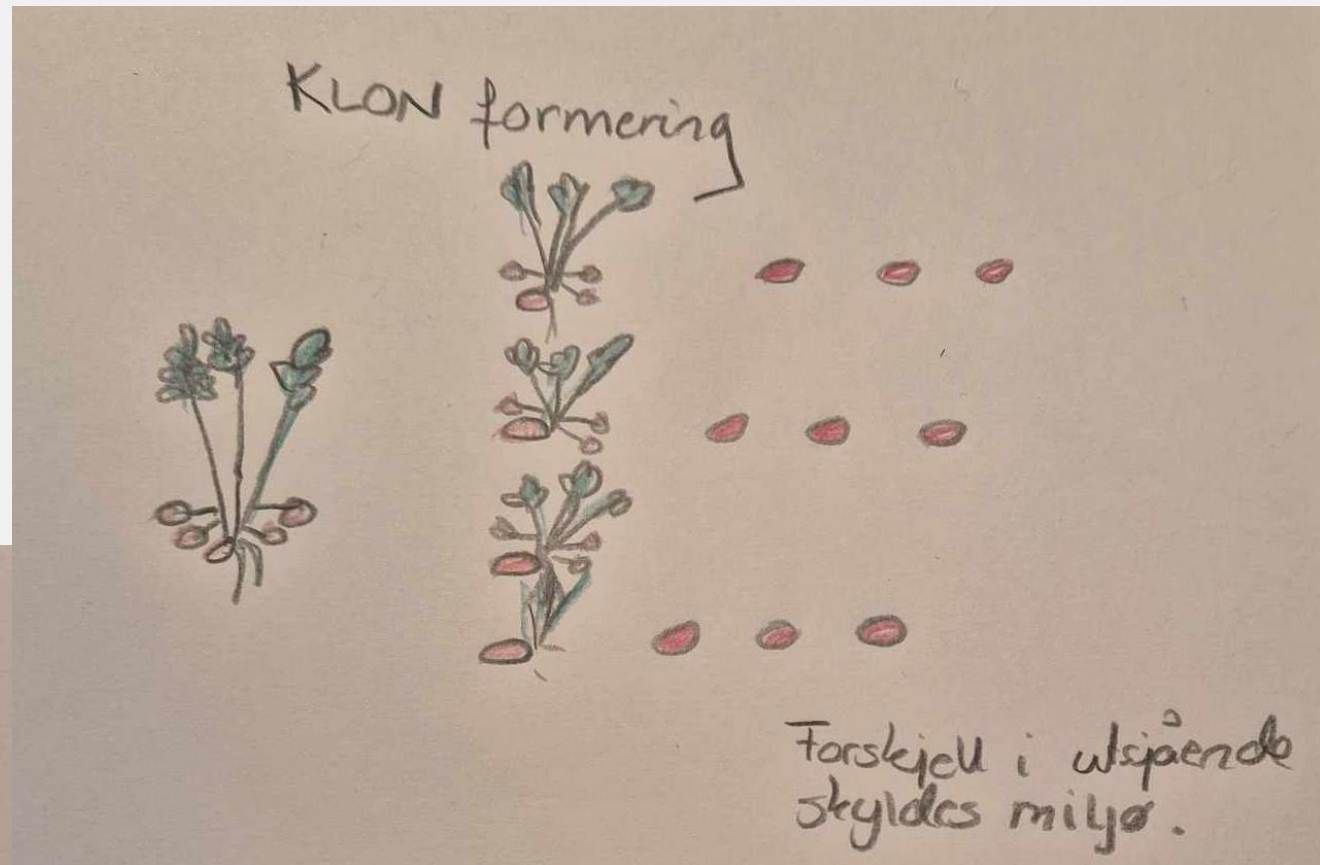
Foto/tegning: Kari Bysveen, NLR

Klon

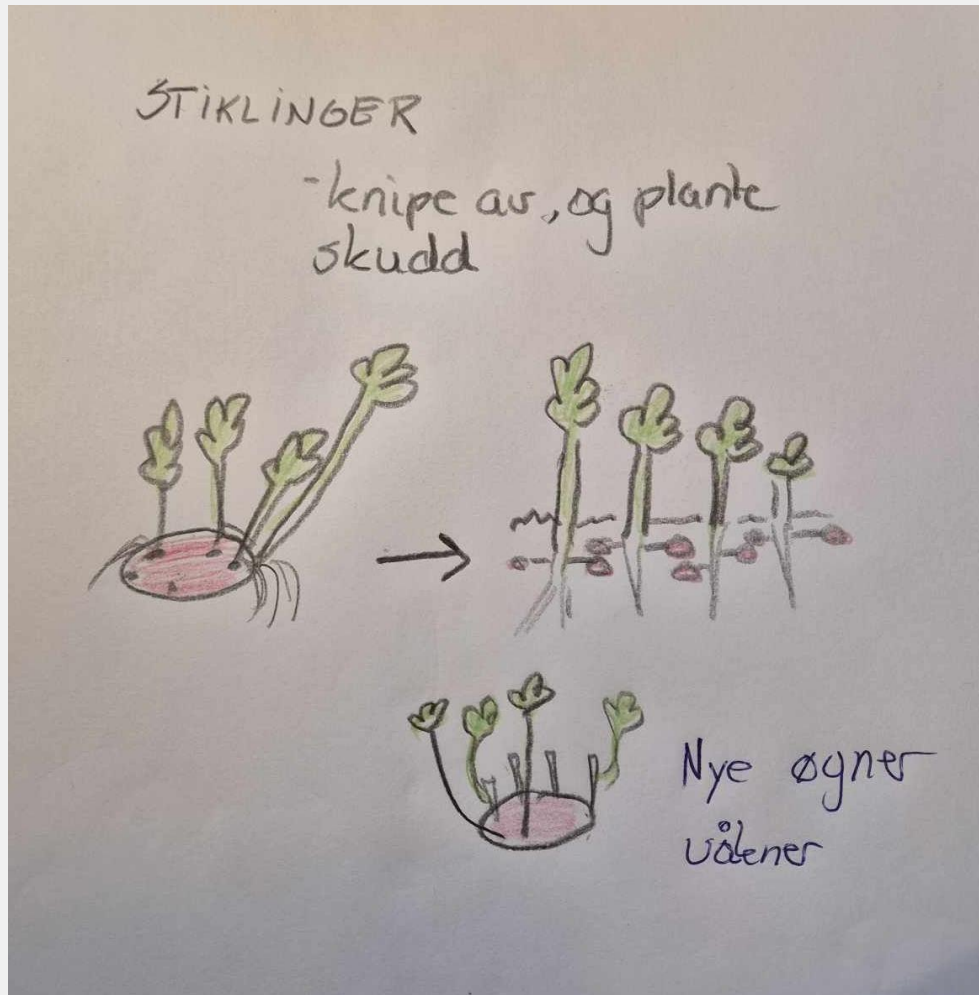
- Ukjønnnet formering
- En settepotet = klon av ei morplante
- Varierer i utseende og størrelse pga. vekstforhold og alder
- **Fordel:** lik smak, utseende, koke- og stekeegenskaper etc.
- **Ulempe:** problem med virussjukdommer

Formering fra klon og frø

Formering fra stiklinger

Oppformering av egne settepotet om du har veldig få nye settepoteter.

(dette blir også et klon)

- Mest aktuelt i småskala

Uansett metode for oppformering av egne settepotet - vær nøye!

- luk ut syke planter
- vekst avslutt og høst før tørråten kommer

Sortsutvikling utføres av

[Utvikling av nye norske potetsorter - Graminor](#)

Ta vekk pollenknappene på morplanta

Ta pollen fra farplanta over på arret til morplanta

Så frø fra bæra - kommer etter hvert bittesmå potet

De første 3 årene blir det gjort visuell seleksjon (form, farge, størrelse, jevnhet, skallglatthet).

Så 4 år med kvalitets- og kvantitetstester:

- Avlingsnivå
- Knollansett
- Smak
- Skall (farge og utseende)
- Tørrstoff
- Resistenser (Tørråte på ris og knoll. Foma, fusarium, kreft, potetcystenematode, flatskurv og sølvskurv)
- Kjøkkentester: koking, baking, chips og pommes frites (+4°C og +6°C i januar og april)
- Glykoalkaloider (Chaconin og Solanin)
- Dvaletid (+4°C og +6°C) (må ikke spire for tidlig)

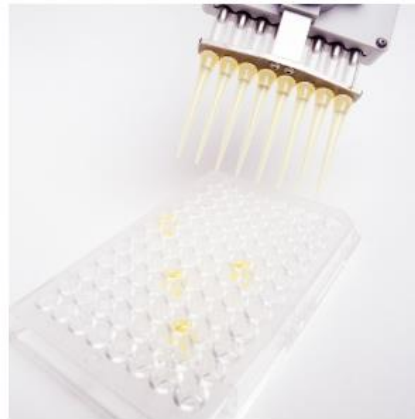
Nye settepotet

Hjem Om oss Miniknollproduksjon Sertifisert settepotetavl

Miniknollproduksjon

Alt sertifisert settepotetmateriale som produseres i Norge har sitt utgangspunkt i miniknoller fra Overhalla Klonavlssenter AS. Miniknollene produseres slik:

Meristem

Utgangspunktet for all miniknollproduksjon er meristem pluss 1-2 bladanlegg som skjæres under mikroskop fra en potetgroe. Meristemet er 0,1 - 0,2 mm i diameter.

Mellom groen og vekstpunktet er ledningsvevet dårlig utviklet, slik at sykdommer ikke har rukket å infisere meristemet.

Skjærer ut vekstpunktet i øyet - de yngste cellene som ikke virus har rukket å vokse inn i enda

→lager miniknoll

Overhalla renses hvert år noen gamle potetsorter for virus for:

Forskrift om settepoteter

Fri for farlige planteskadegjørere

- Potetcystenematode
- Ringbakteriose
- lys og mørk

Begrenset med andre sykdommer og virus

Det er bare tillatt å omsette settepoteter som er sertifisert i henhold til denne forskriften.

Betegnelse på sykdom eller skader	Maks. vekt %	Vurderingsgrunnlag
a. Bløte råter b. Tørre råter	1	Tydelig angrep av bløt råte. Tydelig angrep av potettørråte, fomaråte, fusariumråte eller annen tørr råte.
c. Mekaniske skader d. Misformede knoller	3	Sår, åpne sprekker, indre knusing eller lignende som er dypere enn 10 % av knollens lengde. Åpne sår som dekker mer enn 10 % av knollens overflate. Knoller som avviker vesentlig fra sortens typiske form slik at bruksverdien reduseres, og vekstsprekker dypere enn 5 mm.
e. Skurv (unntatt sølvskurv)	5	Angrep av flatskurv som dekker mer enn 20 % av knollens overflate. Angrep av vorteskurv, blæreskurv og svartskurv som dekker mer enn 10 % av knollens overflate.
f. Sølvskurv	15	Angrep av sølvskurv som dekker mer enn 30 % av knollens overflate.
g. Indre defekter	P3, P4: 0	B1, B2, B3, C: 2

Sum av a–e kan maksimalt være 6 vekt-%.

Potetcystenematode

«Karanteneskadegjørere er planteskadegjørere som kan være vanskelig å bekjempe, og som kan gi store økonomiske skader i planteproduksjonen hvis de får etablere og spre seg.»

Gul PCN (*Globodera rostochiensis*) og

Hvit PCN (*Globodera pallida*)

- Eier eller bruker av eiendom har plikt til straks å melde fra til Mattilsynet om kjennskap til, eller mistanke om, angrep av PCN.

Prøvetaking og hygiene!

[Forskrift om planter og tiltak mot planteskadegjørere \(Forskrift om plantehelse\)](#)

01.12.2000

[Forskrift om settepoteter](#) 02.07.1996

Konsekvenser ved funn av karanteneskadegjørere

- 40 års karantene på jorda ved funn av hvit eller resistensbrytende gul PCN
= ikke lov å dyrke potet på 40 år
- Kan dyrke andre vekster, men ikke lov å føre bort jord eller plantemateriale
- Kjedelig konsekvens for en hobbydyrker
- «Kroken på døra» for en næringsdrivende bonde med potetproduksjon

Virus

- Bruk av kloner → opphoping av virus i plantematerialet
- Dersom man:
 - benytter egen settepotet
 - ikke har luka vekk planter med misvekst
 - tar de minste potetene til settepotet→ risikerer man enda flere virusinfiserte planter, og sterk reduserte avlinger
- Fordi: Mange virus gir små og forkrøplete planter = små knoller
- Virustesting anbefales for de som driver stort

Symptomer på Potetvirus Y.
Avlingsreduksjonen opp imot 50-70 % i følsomme sorter.

Foto: Dag Ragnar Blystad, NIBIO

Hva gjør du hvis du finner noe uhumsk i åkeren?

- NLR rådgir også private som ikke er medlem hos oss. Ta kontakt! www.nlr.no
- Prøver kan sendes til NIBIO Planteklinikken for å finne ut hva det er www.planteklinikken.no. NLR kan bistå med prøvetaking og innsending.

Nå blir det lettere å dyrke egne poteter trygt

7.5.2020 11:14:32 CEST | [Mattilsynet](#) | Pressemelding

Det er populært med poteter i kjøkkenhagen, men er du klar over risikoen du utsetter landbruket for hvis du bruker poteter fra grønnsaksdisken til å dyrke dine egne poteter? Nå gjør Mattilsynet det lettere å få tak i trygge settepoteter.

- Selv om potetene fra matbutikken ser friske ut, så kan de føre med seg ørsmå organismer som kan gjøre stor skade. Ikke bare i kjøkkenhagen, men også på nærliggende jordbruksarealer,

sier Are Tømmerberg Sletta, Mattilsynet.

Utdeling av settepotet på Oslo S

NORGRO og Felleskjøpet

103 GA-19.080.04

A black plastic basket filled with small, round, yellow potatoes. The basket is placed inside a green plastic crate.

101 GA-19.063.03

A black plastic basket filled with small, round, yellow potatoes. The basket is placed inside a green plastic crate.

111 JULE

A black plastic basket filled with small, round, yellow potatoes. The basket is placed inside a green plastic crate.

110 ALOUETTE

A black plastic basket filled with small, round, pink potatoes. The basket is placed inside a green plastic crate.

 Camilla Jacobsen Eng

 camilla.eng@nlr.no

 99115595

Norsk Landbruksrådgiving SA
nlr.no | nlr@nlr.no

 facebook.com/landbruksraadgiving

 instagram.com/landbruksraadgiving

